curs 17

Inconstientul si structura psihicului

Teoria freudiana asupra psihicului

Freud a avut doua teorii despre psihic.

A. Prima este paralela primei teorii despre instincte si este preocupata sa stabileasca un loc inconstientului in structura psihicului si sa descrie importanta inconstientului in economie, psihologie.

Psihicul este alcatuit din trei instante: Inconstient, Preconstient, Constient. Intre ele exista o cenzura care controleaza trecerea dintr-o instanta in alta.
In aceasta teorie inconstientul este o instanta (substantiv), iar Freud e putin preocupat de descrierea celorlalte doua instante. Aici, inconstientul e echivalat cu refulatul, care are continut de natura sexuala.

B. a doua teorie elaborata in 1920 de Freud corespunde celei de-a doua teorii despre instincte, contine o importanta restructurare a viziunii despre inconstient. Aici, inconstientul nu mai este o instanta (substantiv), ci este un atribut care revine in diferite masuri fiecareia dintre cele trei instante despre care vorbea Freud.

Inconstientul, in a doua teorie nu mai este echivalent cu refulatul, nu descrie doar continuturi respinse de cultura. Freud admite acum si un inconstient cu continuturi spirituale.

Prima instanta din a doua teorie este **Se-ul**. In germana, termenul este das Es –substantivarea unui pronume impersonal care se refera doar la fenomenele naturii. A fost tradus in limba romana prin SINE, pt ca Sinele descrie si interioritatea si impersonalitatea. A trebuit sa se renunte la aceasta traducere pt a nu se face confuzii cu alte curente (ex cel Jungian). In romana s-a ramas la SE. Acest Se este instanta pulsionala a personalitatii, continand reprezentarile psihice ale instinctelor. O parte din aceste reprezentari nu au acces la constient altele sunt reprimate si formeaza refulatul, iar o alta parte au acces la constient si devin motive constiente ale comportamentului uman.
Se-ul preia caracteristicile inconstientului din prima teorie, in masura in care este vorba de o dimensionare refulata.

- Dpdv economic, (se refera la aspectul cantitativ al energiei psihice), Se-ul este izvorul de energie a psihicului.
- Dpdv dinamic (trebuie inteles raportul de forte in interiorul psihicului), Se-ul intra in conflict cu Eul si Supraeul (instantele socializate ale psihicului).
- Dpdv genetic, Eul se formeaza din Se in contact cu realitatea externa. Cele doua forte pulsionale fundamentale sunt in acesta a doua teorie : Erosul si Thanatosul. In plan psihic, lor le corespund anumite principii de functionare: principiul placerii si principiul realitatii pentru Eros, principiul repetitiei pentru Thanatos.

In aceasta a doua teorie, in legatura cu Se-ul apare o noua particularitate: in timp ce in prima teorie Freud punea accentul pe *discontinuitatea si discrepanta dintre instante*, in a doua teorie se pune accent pe *continuitatea dintre biologic si psihic.*

A doua instanta este **Eul**: instanta de comanda si control a psihicului, scopul fiind acela de a organiza si armoniza cerintele realitatii externe cu cele ale realitatii interne.

- Cea mai importanta functie a Eului este ***autoconservarea organismului***. Pentru a o realiza, Eul trebuie sa cunoasca realitatea externa si sa acumuleze in memorie experientele traite.
- Alta functie esentiala pentru autoconservare este ***testarea realitatii*** (capacitatea de a distinge realitatea externa de cea psihica). Orice adaptare la relaitate presupune cunoasterea realitatii si diferenta intre cea interna si cea externa. Sanatatea mintala a individului depinde de buna functionare a Eului in testarea realitatii. Disfunctiile psihice se carcterizeaza prin incapacitatea de a face distinctia dintre realitatea interna si realitatea externa.
- A treia functie a Eului este ***modificarea realiatii in functie de scopurile organismului***. Pentru modificare este necesara cunoasterea si actiunea asupra realiatatii prin aparatul muscular.
- Alta functie este ***controlul lumii pulsionale din interior***. Eul permite doar atata satisfactie pulsionala cat sa nu pericliteze conservarea organismului. Pentru a controla pulsiunile, Eul dispune de

mijloace de aparare care functioneaza inconstient. Aceste mijloace constituie dimensiunea inconstienta a Eului.
Dpdv genetic, eul se formeaza din Se sub influenta realitatii si parcurge o serie de etape. La inceputul vietii Eul si Se-ul se suprapun, Eul fiind in intregime subordonat Se-ului (Eul ideal)
Pe parcursul socializarii in familie Eul se detaseaza de Se, maturitatea psihica fiind atinsa cand Eul dobandeste autonomie in raport cu celelalte doua instante psihice (Se si Supraeu). Eul matur este Eul ce nu mai este controlat de instinct si nu mai este tutelat de Supraeu.

A treia instanta este **Supraeul** : instanta subordonata Eului, cel putin pt perioada cand Eul nu este suficient de matur. Functiile Supraeului sunt de natura sprituala:

a) functia de constiinta morala;
b) functia de formare a idealurilor.

Ca si teoretizarea celorlalte instante, Supraeul are o baza clinica. Freud a descoperit in vise existenta unor cenzuri, iar in experienta clinica el a constatat ca rezistenta pe care psihicul pacientului o opune constientizarii refulatului este o rezistenta incostienta, ea fiind exercitata de Supraeu. Supraeul il putem numi „inconstientul de sus", si simetric putem numi „inconstientul de jos", inconstientul care tine de Se.

Inconstientul de jos (refulatul) este unul teluric, iar inconstientul de sus contine valori si norme culturale interiorizate afectiv in prima copilarie.
Dpdv al psihanalizei clasice freudiene, formarea Supraeului are loc odata cu declinul complexului oedip care se produce la aproximativ 5-6 ani. In acest final de complex oedip, copilul interiorizeaza cerintele exprimate de parinti (reducerea agresivitatii si tendintelor incestuase). Aceste norme culturale care se formeaza in prima copilarie dau continut nucleului Supraeului. In constinuare, acestui nucleu i se adauga elemente adiacente preluate de la inlocuitorii parintilor (profesor, educator).
Psihanaliza ulterioara aduce modificari:

A. Melanie Klein: afirma ca exista un Supraeu precoce (format devreme, in primul an de viata).
B. Distinctia Supraeu-idealul Eului. In timp ce la Freud Supraeul si idealul Eului erau sinonime, exista autori contemporani care susutin ca ar fi vorba despre doua structuri diferite, cu doua surse diferite, idealul eului fiind predominant matern, bazat pe iubire si avand un rol stimulativ, in timp ce Supraeul ar fi predominant patern, si ar avea constringator frica de pedeapsa.

Morala inconstienta si morala constienta

De ce maturitatea psihica presipune trecerea de la morala inconstienta la morala constienta a Eului?
Ca tip de morala, morala inconstienta este una autonoma (regulile morale sunt interiorizate fara a fi asimilate in Eu). Formarea Supraeului este o interiorizare a relatiei parinte-copil, in care binele echivaleaza cu supunerea iar raul cu nesupunerea.
Aceasta teorie primeste o confirmare de la Piaget care sustine ca :"prima forma de morala din viata copilului este morala autonoma bazata pe respectul unilateral al copilului fata de parinte."
Continuturile Supraeului sunt inconstiente pentru ca interiorizarea lor se face pe baza afectiva, fara participarea constientului.
Deoarece Supraeul e format dintr-un nucleu si elemente adiacente, destinul sau este de a le pune la maturitate in discutie, in timp ce nucleul formeaza baza inserarii individului in cultura si societate, el nefiind supus modificarilor prin maturizare.

Datoria, culpabilitatea, mijloacele de actiune

1. Morala inconstinetului este una a datoriei neconditionate. Comandamanetle Supraeului sunt resimtite ca o constrangere imediata si neconditionata. La nivelul Supraeului conflictul dintre cerinta morala si tendinta pulsionala este un conflict exterior Eului. In planul moralei constiente nu exista datorie neconditionata. Cele mai frecvente conflicte constiente: iubire-ura, interes personal-interes suprapersonal (conflict de interese), datorie-placere.

2. Eficacitatea oricarei morale este asigurata de sentimentul de culpabilitate. La nivelul moralei inconstiente sentimentul de culpabilitate este inconstinet. In acest registru culpabilitatea este independenta de faptuirea raului, doar intentia provocand un intens sentiment de culpabilitate. Dpdv moral, culpabilitatea inconstineta este lipsita de valoare, pt ca raul nu ajunge niciodata la constiinta, ceea ce face ca sa nu apara remuscarea si actiunile reparatorii, ci doar acte de autopedepsire necontrolata, automutilari, sinucidere mascata.
In planul moralei constiente, culpabilitatea nu este anterioara savarsirii raului, ci este ulterioara actului moral. Aici, sentimentul de culpabilitate este unul constient, iar ceea ce ne determina el sa

facem are valoare morala pentru ca presupune reparatia si ispasirea. In timp ce la nivel incostient culpabilitatea este perpetua, la nivel constient culpabilitatea este un fenomen pasager.

3. La nivelul moralei inconstiente, principalul mijloc de combatere a tendintelor contrare moralei este refularea. Cea mai mare pierdere dpdv al moralei in cazul apelului de refulare este absenta simtului responsabilitatii (confruntarea bine-rau nu se face constient, individul nu-si asuma faptele si rezultatele lor).
   La nivelul moralei constiente mijlocul de actiune este reprimare. Ea permite patrunderea in constiinta a tendintei interzise, ceea ce da nastere unei dezbateri interioare ca sta la baza unei alegeri constiente. Aici, doar actul este suspendat, in timp ce tendinta patrunde in constiinta, conflictul constient bine-rau presupune prezenta responsabilitatii.
   Maturizarea morala este realizata cand morala constienta prevaleaza in raport cu maturizarea inconstienta.